

ԾԻՐ. ԼԱՅՈՆԹԵՆ՝ ՎԵՆԵՏԿՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԺԸ

(ԾԵ Ի ՎԻԹԵՐՊՈՅ. 29 ՆՈՅ. 1860 — † ՎԵՆԵՏԻԿ, 9 ՅՈՒԼԻՍ 1935)

ԸՍՈՒԱԾ է Թէ՛ ինչպէս մուտքը նոյնպէս մէկ է ելքը ամէնուն համար որ անդարձ կը մեկնին արցունքի այս հովտէն:

Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ Թէ բուն այդ ելքին մէջ և անո՞վ է որ կը բացուին յաղթանակի փառաշուք կամարնները առաքիններուն՝ որոնք կ'անմահանան երկու աննման աշխարհներուն մէջ միանգամայն:

Արդարեւ ընտանեկան ամփոփ շրջանակի մէջ անշուք աշխարհ մտած Պետրոս Լաֆոնթէն մանուկը՝ այնպիսի փառքով մեկնեցաւ այս աշխարհէն որ, պահ մը մտքիս մէջ չքացաւ մահուան սեւ ու դժխեմ խորհուրդէն ինչ որ ցաւի, անէութեան սուգի ու սարսուռի տպաւորութիւն ունի իր մէջ:

Այն ինչքան բազմութիւն, որքան շարժում, ինչ ելեւել, որպիսի սէր և յուզում, որքան պարզութիւն և պերճութիւն միանգամայն՝ որոնց մէջ կը ցոլար պաշտամունքը երեքհարիւրհազար սրտերու, արցունքը հազարներու որոնք գութ ու բարիք վայելած էին. որբեր որ հայր մը կու լային, բարեպաշտօն հաւատացեալներ՝ որոնք իրենց բարի հովուին կորուստը կ'ողբային:

Ոչ մէկ հրաման, ոչ մէկ հրաւեր, ոչ մէկ շնորհալից ազդ կար եկեղեցական կամ քաղաքական:

Եւ սակայն ոտքի էր, աղօթքի, պաշտամունքի սիրոյ և գործի արցունքով լի ամբողջ գաւառ մը, ամբողջ վենետիկը:

Հովուին հանգչած էր Կրապպա լերան ոտքը՝ հոն ուր կեանքներին տուած էին իտալիոյ գաւաղները հայրենիքին փրկութեան: Անկէց սլացաւ բոթը ու ծաւալեցաւ հովտէ հովիտ բոլոր աւաններուն, քաղաքներուն և հուսկ վենետիկոյ՝ ուր անգամ մ'ալ մոնչեց ցաւագին զիցակերտ

քաղաքին սրբազան առիւծը. և աղօթաւոր, ծնրաղիւր, արցունքոտ՝ սպասեց իր Հովուի վերադարձին...

Յուլիս 11-ին, կէսօրէն վերջ, Կրապպա լերան ստորոտը վենետիկոյ կղերանոցի ամարանոցին մէջ ի Fietta հոգեհանգրստեան համառօտ արարողութիւն մը տեղի կ'ունենար. քանի մը եպիսկոպոսներ, բազմութիւն քահանաներու և խուռն ամբոխ մը շրջակայ աւաններէն կ'աղօթէին Վսեմ. Ծիւր. Պատրիարքին առջեւ՝ որ անդորր կը ներհէր արդարներու քնով: Սգաւոր բազմութեան մէջ կային Ուխտիս ընդհ. Արքայալը՝ վենետիկէն հոն փութացած ընդհ. Ատենադպրին և ուրիշ հայրերու հետ, ինչպէս նաեւ վանքիս և Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտները՝ մօտակայ ամարանոցներէն եկած:

Քիչ յետոյ կազմուեցաւ 25-30 ինքնաշարժներու սգաւոր թափօրը՝ որ մինչեւ վենետիկ մօտերը պաշտօնական բնոյթ չունէր: Ամէն աւան, ամէն քաղաք իր եկեղեցական մարմնով ու հաւատացեալ բազմութեան ներկայացուցիչ խումբով՝ յարգանքի և աղօթքի իր բաժինը կը բերէր թափօրի անցքին:

Երբ վենետիկ հասանք՝ ղըրդած էր ամբողջ քաղաքը. քաղաքական ու եկեղեցական իշխանութիւնները յուզումով ողջունեցին մահացած Հովուը: Սա այնպիսի փառահեղ և յաղթական մուտք մը կը գործէր՝ որուն նմանը չէր ունեցած ոչ մէկ վենետիկեան դուքս իր փառքի օրերուն և ոչ մէկ տիեզերակալ:

Անշունչ դիակը չէր գոր խնկել ու պաշտել կը փութար ամբողջ վենետիկ՝ մէկ սիրտ, մէկ հոգի՝ 300000 ժողովրդով, այլ տեսնելու այն դէմքը ուսկից սէր և շնորհ կաթած էր շարունակ քսան տարի. համ-

բուրելու վերջին անգամ այն ձեռքերը՝ ուսկից այնքան գորով, գութ և զգուանք բխած էր մեծերուն ու փոքրերուն, ու բոլոր թշուառներուն համար: Ամբողջ մեծ ջրանցքը ձեփուած էր ամբոխներով, ամէն քայլ տեղ, ամէն պատուհան, ամէն պատշգամ խճողուած. ու յաղթական անցքին ամէն սիրտ կը տրոփէր, ամէն ծունր կը խոնարհէր և ամէն աջ ինքզինք կը խաչակնքէր, կարծես ըսելով «Օրհնեալ ըլլայ նա որ կու գայ Աստուծոյ անուհով». և արդարեւ եթէ ոչ կենդանի՝ բայց կու գար մահացած. չէ՞ որ իր մահամեծ շրթներէն փրթած էր. «Ախ, տարէք զիս վենետիկ. ես հոն կ'ուզեմ մեռնիլ, իմ գաւաղներուս մէջ»:

Լուռ ու մահերգակ թափօրը ջրերուն վրայէն ծփուն հասաւ Ս. Մարկոսի հրապարակը: Պետութիւնն իր ցամաքային ու ծովային զունդերով, մայր տաճարն իր ամբողջ եկեղեցական պաշտօնէութեամբ, ամբողջ ամբոխն իր ցաւով ու աղօթքով, ու մեռելական զանգակները սգաւոր քաղաքին այնպիսի համերգ մը կազմած էին որ երեւակայութենէ վեր է անոր պատկերալից նկարագրերը:

Ու կը լսեմ անծայր թափօրին մէջ զօրավարներ ու սպաներ որ վսեմ. հանգուցեալին վրայ կը խորհրդածեն: Մին անշուք դագաղը ցուցնելով կ'ըսէ. «Տեսէք ինչ պարզութիւն». ուրիշ մը միամտօրէն. «Ով գիտէ ինչէր թողած է». — «Ոչինչ, կը պատասխանէ ուրիշ մը, վասն զի հայրն էր աղքատներուն և որբերուն»: — «Եւ ստուգիւ, կ'աւելցնէ ուրիշ մը, օր մը 80,000 լիւրէթ նուէր ընդունած էր. իրիկունը հարիւրորդ մը չէր մնացած քովը. բոլորը՝ աղքատներու, կարօտ քահանաներու և եկեղեցիներու բաշխած էր»: Ուրիշ մ'ալ կը պատմէր Թէ ինչպէս հանգուցեալը օր մը կանչելով իր մտերիմ քահանաներէն մին՝ տուած էր անոր իր լանջախաչի ոսկի շղթան որ վաճառէ աղքատաց ողորմութիւն հայթայթելու համար: Երբ քահանան առարկած էր անպատեհութիւնը որ կրնար առաջ գալ, պատասխանեց էր. «Ո՛վ պիտի

կասկածի Թէ վենետիկոյ պատրիարքի խաչի շղթան ոսկի չէ եղեր». ու կատարել կու տայ բարեգործական հրամանը:

Զարմանալի չէր ուրեմն որ աղօթքի ու առաքինութեան մարդը պաշտուէր իր հօտէն: Ու նա գնաց, մտաւ սեւեր հագած ոսկի գմբէթներուն տակ՝ ուր հովուած, պատարագած, քարոզած ու հոգիներ դարձուցած էր քսան երկար և տառապալից տարիներ, մանաւանդ մեծ պատերազմի արհաւիրքներուն մէջ:

Պարերու պատմութեան մէջ բացառիկ դէպք մ'էր. ամբողջ զիշերը բաց կը մնար Ս. Մարկոսի տաճարը, որպէս զի ամէն վենետիկեցի գար ու համբուրէր իր բարի հովուին աջը... վերջին անգամ՝ սիրով ու արցունքով:

Յաջորդ օրը աղօթքի և խունկի բոյրով, երկոտանեակ մը եպիսկոպոսներու և անթիւ քահանայից, բանակին և ժողովրդեան ծովածաւալ թափօրով կատարուեցաւ արքայաշուք յուղարկաւորութիւնը: Ոսկեղէն գմբէթներն յուզումով լսեցին դամբանականը՝ որ սուրբի մըն էր ու վերջին անգամ արձագանգեցին հրաժեշտի թրթռացումներ, մինչ սրբակենցաղ հայրապետին մարմինը կրկին ողջունելով գեղանի լճակը՝ կ'երթար Լիտոյ կղզին լոյսի և ալիքներու արցունքոտ բեկբեկումներուն վրա: Եւ, դէպի տաճարը նորակերտ զոր յղացած էր հայրապետն ինքը անհուն գործով ու պաշտամունքով առ ամենասուրբ Տիրամայրը՝ վենետիկոյ ճգնաժամի օրերուն, Աստրիական կայսրութեան ամէնէն արհաւիրց օղային յարձակումի միջոցին: Պաշտպան Տիրամայրը փրկած էր ամենագեղ վենետիկը. ու ինքը նոյն սիրով ու գործով իր լուսաներով հիմնած էր իր Ռիտաական տաճարը ու հիմա անհուն կարօտով կ'երթար հոն, և ինչպէս կտակած էր և պիտի արձանագործէր իր շիրմին վրայ՝ կ'երթար հանգչելու որդիական մտերմութեամբ իր պաշտած Տիրամօր ոտքերուն ներքեւ՝ անդորր և երջանիկ:

PETRUS CARDINALIS LA FONTAINE
AD PEDES DOMINAE SUAE

ԾԻՐ. ԼԱՅՈՆԹԵՆ՝ ՎԵՆԵՏԿՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԺԸ

(ԾԵ Ի ՎԻԹԵՐՊՈՅ. 29 ՆՈՅ. 1860 — † ՎԵՆԵՏԻԿ, 9 ՅՈՒԼԻՍ 1935)

ԸՍՈՒԱԾ է ԹԷ՝ ինչպէս մուտքը նոյնպէս մէկ է ելքը ամէնուն համար որ անդարձ կը մեկնին արցունքի այս հովտէն:

Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ թէ բուն այդ ելքին մէջ և անով է որ կը բացուին յաղթանակի փառաշուք կամարները առաքինիներուն՝ որոնք կ'անմահանան երկու աննման աշխարհներուն մէջ միանգամայն:

Արդարեւ ընտանեկան ամփոփ շրջանակի մէջ անշուք աշխարհ մտած Պետրոս Լաֆոնթէն մանուկը՝ այնպիսի փառքով մեկնեցաւ այս աշխարհէն որ, պահ մը մտքիս մէջ չընկաւ մահուան սեւ ու դժխեմ խորհուրդէն ինչ որ ցաւի, անէութեան սուգի ու սարսուռի տպաւորութիւն ունի իր մէջ:

Այն ինչքան բազմութիւն, որքան շարժում, ինչ ելեւել, որպիսի սէր և յուզում, որքան պարզութիւն և պերճութիւն միանգամայն՝ որոնց մէջ կը ցոլար պաշտամունքը երեքհարիւրհազար սրտերու, արցունքը հազարներու որոնք գութ ու բարիք վայելած էին. որբեր որ հայր մը կու լային, բարեպաշտօն հաւատացեալներ՝ որոնք իրենց բարի հովուին կորուստը կ'ողբային:

Ոչ մէկ հրաման, ոչ մէկ հրաւեր, ոչ մէկ շնորհալից ազդ կար եկեղեցական կամ քաղաքական:

Եւ սակայն ոտքի էր, աղօթքի, պաշտամունքի սիրոյ և գործի արցունքով լի ամբողջ զաւառ մը, ամբողջ Վենետիկը:

Հովիւն հանգչած էր կրապպա լեռան ոտքը՝ հոն ուր կեանքերնին տուած էին իտալիոյ զաւակները հայրենիքին փրկութեան: Անկէց սլացաւ բոթը ու ծաւալեցաւ հովտէ հովիտ բոլոր աւաններուն, քաղաքներուն և հուսկ Վենետիկոյ՝ ուր անգամ մ'ալ մոնչեց ցաւագին զիցակերտ

քաղաքին սրբազան առիւծը. և աղօթաւոր, ծնրաղիւր, արցունքոտ՝ սպասեց իր Հովուի վերադարձին...

Յուլիս 11-ին, կէսօրէն վերջ, կրապպա լեռան ստորոտը Վենետիկոյ կղերանոցի ամարանոցին մէջ ի Fietta հոգեհանգրտեան համառօտ արարողութիւն մը տեղի կ'ունենար. քանի մը եպիսկոպոսներ, բազմութիւն քահանաներու և խուռն ամբոխ մը շրջակայ աւաններէն կ'աղօթէին Վսեմ. Ծիւր. Պատրիարքին առջեւ՝ որ անդորր կը նիրհէր արդարներու ընով: Սգաւոր բազմութեան մէջ կային Ուխտիս ընդհ. Աբրահայրը՝ Վենետիկէն հոն փութացած ընդհ. Ատենադպրին և ուրիշ հայրերու հետ, ինչպէս նաեւ վանքիս և Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտները՝ մօտակայ ամարանոցներէն եկած:

Քիչ յետոյ կազմուեցաւ 25-30 ինքնաշարժներու սգաւոր թափօրը՝ որ մինչեւ Վենետիկոյ մօտերը պաշտօնական բնոյթ չունէր: Ամէն աւան, ամէն քաղաք իր եկեղեցական մարմնով ու հաւատացեալ բազմութեան ներկայացուցիչ խումբով՝ յարգանքի և աղօթքի իր բաժինը կը բերէր թափօրի անցքին:

Երբ Վենետիկ հասանք՝ զորդած էր ամբողջ քաղաքը, քաղաքական ու եկեղեցական իշխանութիւնները յուզումով ողջունեցին մահացած Հովիւը: Սա այնպիսի փառահեղ և յաղթական մուտք մը կը գործէր՝ որուն նմանը չէր ունեցած ոչ մէկ վենետիկեան դուքս իր փառքի օրերուն և ոչ մէկ տիեզերակալ:

Անշունչ դիակը չէր գոր խնկել ու պաշտել կը փութար ամբողջ Վենետիկ՝ մէկ սիրտ, մէկ հոգի՝ 300000 ժողովրդով, այլ տեսնելու այն դէմքը ուսկից սէր և շնորհ կաթած էր շարունակ քսան տարի. համ-

բուրելու վերջին անգամ այն ձեռքերը՝ ուսկից այնքան գորով, գութ և զգուանք բխած էր մեծերուն ու փոքրերուն, ու բոլոր թշուառներուն համար: Ամբողջ մեծ ջրանցքը ձեփուած էր ամբոխներով, ամէն քայլ տեղ, ամէն պատուհան, ամէն պատշգամ խճողուած. ու յաղթական անցքին ամէն սիրտ կը տրոփէր, ամէն ծուր կը խոնարհէր և ամէն աջ ինքզինք կը խաչակնքէր, կարծես ըսելով «Օրհնեալ ըլլայ նա որ կու գայ Աստուծոյ անուհով». և արդարեւ եթէ ոչ կենդանի՝ բայց կու գար մահացած. չէ՞ որ իր մահամերձ շրթներէն փրթած էր. «Ախ, տարէք զիս Վենետիկ. ես հոն կ'ուզեմ մեռնիլ, իմ զաւակներուս մէջ»:

Լուռ ու մահերգակ թափօրը ջրերուն վրայէն ծփուն՝ հասաւ Ս. Մարկոսի հրապարակը: Պետութիւնն իր ցամաքային ու ծովային զունդերով, մայր տաճարն իր ամբողջ եկեղեցական պաշտօնէութեամբ, ամբողջ ամբոխն իր ցաւով ու աղօթքով, ու մեռելական զանգակները սգաւոր քաղաքին այնպիսի համբաւ մը կազմած էին որ երեւակայութենէ վեր է անոր պատկերալից նկարագիրը:

Ու կը լսեմ անծայր թափօրին մէջ զօրավարներ ու սպաներ որ վսեմ. հանգուցեալին վրայ կը խորհրդածեն: Մին անշուք դադարը ցուցնելով կ'ըսէ. «Տեսէք ինչ պարզութիւն». ուրիշ մը միամտօրէն. «Ո՛վ գիտէ ինչեր թողած է». — «Ոչինչ, կը պատասխանէ ուրիշ մը, վսեմ զի հայրն էր աղքատներուն և որբերուն»: — «Եւ ստուգիւ, կ'աւելցնէ ուրիշ մը, օր մը 80,000 լիբէթ նուէր ընդունած էր. իրիկունը հարիւրորդ մը չէր մնացած քովը. բոլորը՝ աղքատներու, կարօտ քահանաներու և եկեղեցիներու բաշխած էր»: Ուրիշ մ'ալ կը պատմէր թէ ինչպէս հանգուցեալը օր մը կանչելով իր մտերիմ քահանաներէն մին՝ տուած էր անոր իր լանջախաչի ոսկի շղթան որ վաճառէ աղքատաց ողորմութիւն հայթայթելու համար: Երբ քահանան առարկած էր անպատեհութիւնը որ կրնար առաջ գալ, պատասխանէր էր. «Ո՛վ պիտի

կասկածի թէ Վենետիկոյ պատրիարքի խաչի շղթան ոսկի չէ եղեր». ու կատարել կու տայ բարեգործական հրամանը:

Չարմանալի չէր ուրեմն որ աղօթքի ու առաքինութեան մարդը պաշտուէր իր հօտէն: Ու նա գնաց, մտաւ սեւեր հագած ոսկի զմբէթներուն տակ՝ ուր հովուած, պատարագած, քարոզած ու հոգիներ դարձուցած էր քսան երկար և տառապալից տարիներ, մանաւանդ մեծ պատերազմի արհաւիրքներուն մէջ:

Դարերու պատմութեան մէջ բացառիկ դէպք մ'էր. ամբողջ գիշերը բաց կը մնար Ս. Մարկոսի տաճարը, որպէս զի ամէն Վենետիկցի գար ու համբուրէր իր բարի հովուին աջը... վերջին անգամ՝ սիրով ու արցունքով:

Յաջորդ օրը աղօթքի և խոնկի բոյրով, երկոտանեակ մը եպիսկոպոսներու և անթիւ քահանայից, բանակին և ժողովրդեան ծովածաւալ թափօրով կատարուեցաւ արքայաշուք յուղարկաւորութիւնը: Ոսկեղէն զմբէթներն յուզումով լսեցին դամբանականը՝ որ սուրբի մըն էր ու վերջին անգամ արձագանգեցին հրաժեշտի թրթռացումներ, մինչ սրբակենցաղ հայրապետին մարմինը կրկին ողջունելով գեղանի լճակը՝ կ'երթար Լիտոյ կղզին լոյսի և ալիքներու արցունքոտ բեկբեկումներուն վրայէն, դէպի տաճարը նորակերտ զոր յղացած էր հայրապետն ինքը անհուն գործով ու պաշտամունքով առ ամենասուրբ Տիրամայրը՝ Վենետիկոյ ճգնաժամի օրերուն: Աւստրիական կայսրութեան ամէնէն արհաւիրց օղային յարձակումի միջոցին: Պաշտպան Տիրամայրը փրկած էր ամենագեղ Վենետիկը. ու ինքը նոյն սիրով ու գործով իր լուծանքով հիմնած էր իր Ռիտալեան տաճարը ու հիմա անհուն կարօտով կ'երթար հոն, և ինչպէս կտակած էր և պիտի արձանագրուէր իր շիրմին վրայ՝ կ'երթար հանգչելու որդիական մտերմութեամբ իր պաշտած Տիրամօր ոտքերուն ներքեւ՝ անդորր և երջանիկ.

PETRUS CARDINALIS LA FONTAINE
AD PEDES DOMINAE SUAE

* *

Փառքով մեկնած, սուրբի մը համբարը իր ետեւը՝ ինչ ունեցած էր այս Հայրապետը Հայութեան համար... — Մեծ սիրտ մը, մեծ սէր մը, անկեղծ ու խորին։ Եթէ իր աղքատին վիճակը, իր հօտին անհամար կարօտութիւնները, իր հազարաւոր որբերը որոնց բնակարան ու հաց տուաւ ամէն օր՝ թոյլ չտուին նիւթապէս բարեբարելու հայերուս, սակայն նա սիրեց որքան կրնար իրբեւ բարեկամ և աղօթեց, օրհնեց ու քաջալերեց շարունակ, ինչպէս կը վկայեն Ուխտիս և Մ. Ռափ. վարժարանին նուիրուած իր կողմէն օրհնութեան և սիրոյ շնորհագիրներն ու պատկերները։

Պէտք էր տեսնել զինքը իր հովուական պաշտօնի առաջին օրերուն իսկ՝ թէ որքան յարգալիւ էր Ուխտիս և անոր վարիչներուն հանդէպ։ Ո՛ր և է յանձնարարական, ո՛ր և է բարեխօսութիւն եկեղեցական կամ քաղաքական բարձրագոյն իշխանութեանց քով՝ սիրով ու փութով կը կատարէր. Ուխտիս վշտերուն և ուրախութեան հաղորդակից՝ գիտէր և կը զգար կարեկցիլ ու ուրախակցիլ ի հարկին։

Միաբանութեանս ժամանակագրութեան մէջ անմոռաց պիտի մնայ իր յատուկ գործին ու յարգանքը հանգ. Կիւրեղեան Սրբեպոս. Արքայորդ մահուան առթիւ։ Նա եղբոր մը սիրով՝ վշտահար սրտով մասնակցեցաւ մեր այդ մեծ սուգին. այնպիսի սրտայոյզ դամբանական մ'արտասանելով՝ որ կը զգացնէր իր եղբայրակցութիւնը Ուխտիս հետ։ Կը թողում ըսելու իր խոր պաշտամունքն և զմայլանքը Ուխտիս Հիմնադրին հանդէպ՝ զոր իրբեւ սուրբ մը կը յարգէր, և սերտած անոր զմայլելի վարքը՝ զիտէր ի հարկին զգացնել զայն մեզի՝ որդւոցս, այնքան մխիթարական և խրախուսիչ ձեւերով։

Պէտք էր լսել իր հայրական գործաւոր յորդորները մեր Վենետիկ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտութեան, երբ ամսական շնորհակցութեան պատիւն և ուրախութիւնը կ'ունենայինք զինքն

իրբեւ նախագահ տեսնելով. այդ առիթներուն էր որ «սիրելի զաւակներս» տիտղոսով կը սկսէր ու կը շոյալէր հայրօրէն սէր, գորով, միշտ սրտագին ուղերձ մ'ընելով մեր ազգային ազատութեան, վերելքի և երջանկութեան՝ արցունքի և արիւնի շրջաններէն վերջ։ Կը յիշեցնէր անոնց ցեղային մեր ազնիւ արիւնը, կրօնքի և հայրենեաց անվկանդ նահատակներու ժառանգութիւնը, և լաւագոյն ուղին ազնիւ և կրօնասէր հայու կոչման պատրաստութիւն մեծն Մխիթարի Հաստատութեան սրբութեան մէջ։

Թէ որքան յուզուած էր մեր աղէտին յիշատակով և որքան կը գորովէր մեր նահատակներու որբացած զաւակներով՝ կարելի է նկատել և զգալ հետեւեալ նուագի տողերով՝ որ միակը չէ, և կ'ուզեմ զայն Հեղինակին կտակի մը պէս կրկնել հոս.

ՄԻԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՅՐԵՐԷՆ ԽՆԱՄԱՐԿՈՒԱԾ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

Մոլուցքը կոյր ոչ բարեկամ մէկ ցեղին Արիւն արցունք կը պահանջէ, միշտ ձեզմէ, Ոչ մէկ անուշ խօսք, տառապանք, նախատինք Եւ աւերիչ աղաղակ. «Զարկ, ըսպաննէ»։

Հէք գառնուկներ, մինչ խեղաքար Եւրոպան Ձեր ըսպանդին տեղեկացաւ անտարբեր, Կեանքի, պատուոյ համար, աւաղ, կըռուցաք, Լեզի բաժակը քամեցիք ցըյատակ։

Բայց բարեգութն Աստուած ըզձեզ կը դիտէր, Լըճակիս մէջ կը պատրաստէր ձեզի տուն՝ Յորմէհետէ ընտրեալ հոգին Մըխիթար

Կը ժողվէ մեր մօտ զաւակներն իր Ազգին։ Հապա, գառներ, մէջն այդ օրհնեալ փարախիդ Քնացէք հանգիստ, լիալուսին է այդտեղ։

1 Օգոստոս 1920 Մեծ գորովանքով Պատրիարք՝ ՊԵՏՐՈՍ ԼԱՅՈՒՆԷՆ

Արժանի իր սիրոյն՝ Մխիթարեան Ուխտս ինչպէս անոր կենդանութեան յարգալից և երախտապարտ՝ նոյնպէս մահամերձին, նոյնպէս մահացած անոր մարմնոյն քով հակեց, աղօթեց ու ոսկի գմբէթներէն մին

չեւ յետին քնարանը անբաժան մնաց իր արեւակիցներուն, իր հովուական պաշտօնի գործակիցներուն հետ։

Եւ հիմա երբ շարունակ կը վառին լաւտեր ու սիրտ իր դամբանին առջեւ ուխտական տաճարին սրբութեան մէջ, մեր

ալ ծունկերը կը խոնարհին, ու բարեկամի ջերմագին սիրով կը կրկնեն ի խորոց սրտէ.

«Զորսմարտեան քո զոհուեց քոց նմա, Տէր, և արժանի արա՛ զնա, յունեղէն յարկաց քոց ընդ սուրբս քո»։

ԽՄԲ.

ՀԱՆԳԻՍՏ ՀՈԳԻՈՅ

ԳԵՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ՊԱՏՈՒՀԱՍԵԱՆ ՄԵԾԱԽՈՐ ԶՄՄԱՌԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Յուլիս ամսոյ 19-ին երեկոյեան դէմ՝ տառապալից հիւանդութենէ մը վերջ առ Աստուած կը փոխուէր Գեր. Պատուհասեան։

Ծնած էր Մուշ 1878-ի Յունուար 8-ին. եկեղեցական կեանքի կոչումով մտած էր Զմմառեան վանքը և քահանայ ձեռնադրուած 1901-ին։ Քսան երկար տարիներ անխոնջ ու եռանդուն աշխատանքով ժողովրդապետական պաշտօններ վարած է Կ. Պոլսոյ մէջ, միանգամայն մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած ազգային-եկեղեցական-խնամատարական գործերու մէջ, ինչպէս նաեւ վերջին մեր ազգային աղէտներու շրջանին, և շնորհիւ իր անբասիր կենցաղին և նուիրման՝ մեծ ժողովրդակախութիւն շահած։

Զմմառեան Միաբանութիւնն ալ գնահատելով անոր անձն և փայլուն ձիրքերը 1923-ին ընտրեց իրբեւ իրեն ընդհ. Մեծաւոր, պաշտօն մը որուն մէջ վերընտրուեցաւ 1931-ին։

Յետ-պատերազմեան դժուար շրջանի մը մէջ իր պաշտօնավարութիւնն իրբեւ մեծաւոր անշուշտ իր մեծ գոհողութիւններն ունեցած է, և որոնց համար երախտապարտ միաբանութիւնը կը սգայ իր մեծաւորի վաղաժամ մահուան վրայ։

Մխիթարեան Ուխտս դարաւոր անձուկ կապերով զօղուած իր երանաշնորհ Հիմնադրի օրերէն իսկ Զմմառեան ազգանուէր քոյր միաբանութեան՝ մինչ կը բերէ անոր իր խորին և անկեղծ ցաւակցութիւնը և եղբայրական մխիթարութեան ջերմ արտայայտութիւնը, ինչպէս նաեւ ամբողջ Հայ Կաթողիկէ Նուիրապետութեան Գերբը. Գլխուն, կը մաղթէ Աստուծոյ լիառատ օրհնութիւնն և օժանդակութիւնը վերահաս ընտրութեանց յաջողութեան համար՝ աղօթելով ջերմագին հանգուցելոյն համար որ արժանաւոր մշակի լիառատ պտուղներն առնէ վարձահատոյց Փրկչէն։

ԽՄԲ.